

2 префіксальний	Б відліт, перехід, оберіг, заклик
3 префіксально-суфіксальний	В безбарвний, безмежний, суглинок, опшийок
4 суфіксальний	Г безпідставний, прикордонник, пароплавчик
	Д невеселий, записати, прадід, премудрий

10. Установіть відповідність між іменниками та родами, до яких вони належать.

1 чоловічий лань	А папороть, дівчина, путь,
2 жіночий	Б кір, вельможа, Сибір, тигр
3 середній дівча	В жіноцтво, листя, теля,
4 спільний	Г дріб, ступінь, мить, лист Г злюка, бідолаха, хитрюга

11. Установіть відповідність.

<i>Член речення</i>	<i>Приклад</i>
1 означення	А Дівчинка аж світилася від щастя.
2 обставина	Б Вчитися – справа нелегка.
3 присудок	В Ключі від щастя в наших руках.
4 додаток	Г Вбити чайку – це сором і ганьба для мисливця. Д Командир махнув рукою.

12. Установіть відповідність між словами та їх написанням

1 дзв(°)якнути, мавп(°)ячий, моркв(°)яний	А усі слова пишуться з апострофом
2 цв(°)ях, тьм(°)яний, торф(°)янистий	Б два слова пишуться з апострофом
3 арф(°)яр, солов(°)ї, без(°)язикий	В усі слова пишуться без апострофа
4 роз(°)юшити, св(°)ято, різьб(°)яр	Г одне слово пишеться з апострофом Д слова можуть писатися як з апострофом, так і без нього

13. Установіть відповідність.

1 усі слова пишуться із суфіксом -ЦЬК Запоріжжя	А Рига, Париж,
2 усі слова пишуться із суфіксом -ЗЬК	Б чех, товариш, Іртиш
3 усі слова пишуться із суфіксом -СЬК	В ткач, турок, Овруч

4 2 слова пишуться із суфіксом ЦБК, 1 – із -ЗБК

Г парубок, козак, Буг
Δ слова можна писати з різними суфіксами залежно від контексту

14. Установіть відповідність.

1 лісо/степовий, східно/китайський,

А усі слова пишемо окремо

ново/грецький, червоно/щокий

2 історико/культурний, темно/червоний, разом

Б усі слова пишемо

фінансово/економічний

3 вічно/юний, діаметрально/протилежний,

В усі слова пишемо через дефіс

щиро/вдячний

4 хоч/не/хоч, кінець/кінцем, раз/у/раз

Г слова пишемо як окремо, так і через дефіс

Δ два слова пишемо через дефіс, одне – окремо

15. З'ясуйте, якими частинами мови є виділені слова в реченні (цифра позначає наступне слово).

Жаль розлучатися з прозорим весняним лісом, що весело сяяв у лагідному сонячному промінні, жаль було прощатися (1) з його добрим і бадьорим настроєм, а ще, мабуть, жалкіше було думати про те, що ясні пташині голоси невдовзі залишаться десь (2) іззаду, (3) наче їх (4) не було ніколи.

А прислівник

Б прийменник

В сполучник

Г частка

Δ займенник

16. Установіть відповідність.

1 веселка, п'ятий, знайшли

А усі слова мають нульове закінчення

2 пальто, вікно, шимпанзе

Б усі слова не мають закінчення

3 журі, кіно, рагу

В усі слова мають виражене закінчення

4 родовід, радість, мить

Г є слова відмінювані й невідмінювані

Δ одне слово відмінюване, два
– невідмінювані

17. Приєднайте до частини «Мати з ніжністю схилилася над колискою...» запропоновані варіанти та з'ясуйте тип кожного з утворених речень.

Варіант завершення речення

1 ...і заспівала пісню.

2 ...і з її вуст полилася дивна мелодія.

3 ...у якій лежала дитина.

4 ...плетеною з лози.

Тип речення

А просте з відокремленим членом речення

Б складнопідрядне

В складносурядне

Г просте з однорідними членами

Δ безсполучникове речення

18. Установіть відповідність між складними безсполучниковими реченнями та розділовими знаками, які необхідно в них поставити (пропущені й інші розділові знаки).

1 тире

А Зрідка спросоння заскрипить журавель або гупне біля якогось похиленого тину росяне яблуко.

2 кома

Б Треті півні заспівують я вернусь додому.

3 двокрапка

В А я додам любити можна поезію в добу ракет.

4 крапка з комою

Г На хвилину раптом стихли голоси спинилися тіні.

Δ Закурілася земля задиміла пішов дощ дрібний та тихий мов крізь сито засіяв стрепенулися темні ліси і розправляючи підставляли своє загоріле листя під дрібні дощові краплі.

МІНІ-СЛОВНИК «ФІЛОЛОГІЧНООЛІМПІАДНИХ» ТЕРМІНІВ

Абревіатура – похідне слово, утворене шляхом скорочення декількох твірних слів із наступним поєднанням їх в одне ціле.

Абревіація – спосіб творення складноскорочених слів (абревіатур) на основі словосполучень.

Адвербіалізація – вид конверсії, що полягає в переході слів з інших частин мови в прислівники.

Ад'єктивація – вид конверсії, що полягає в переході слів з інших частин мови у прикметники.

Активна лексика – сукупність слів тієї чи тієї мови, що в певний період її існування сприймається як звичайні сучасні слова без помітних ознак їх новизни чи застарілості.

Акцентуація – тип деривації, який полягає у зміні наголосу.

Ампліфікація – стилістична фігура, яка полягає в нагромадженні однорідних мовних елементів у тексті (прийменників, сполучників, епітетів тощо) для підсилення емоційності та виразності висловлення.

Антитеза – фігура мови, що полягає в протиставленні або зіставленні порівнюваних понять, явищ, ситуацій шляхом поєднання їх мовних виражень в одному контексті для досягнення певного виражально-зображального ефекту

Антропонім – будь-яке власне ім'я людини (особисте ім'я, по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім).

Апелятивація – різновид деривації, який реалізується втратою власною назвою здатності називати лише один предмет із ряду однорідних і набуття нею здатності до узагальнення, тобто це перехід власних назв у загальні.

Арго – один із різновидів соціальних діалектів, штучно створювана умовна говірка якої-небудь вузької замкненої соціальної або професійної групи, незрозуміла для сторонніх.

Арготизми – спеціальні слова або вирази, які вживають представники окремих соціальних груп для засекречення, утаємничення своєї мови.

Архаїзм – мовна одиниця, яка на сучасному етапі розвитку мови є застарілою, зовсім вийшла з ужитку або витіснена сучасними відповідниками.

Асиміляція – артикуляційне уподібнення звуків один одному в межах слова або словосполучення, взаємне пристосування звуків один до одного в потоці мовлення.

Афоризм – стислий влучний вислів, узагальнена, глибока думка, виражена в лаконічній формі.

Біблеїзми (бібліїзми) – вислови зі Святого Письма, що вживаються в літературній мові, зокрема в художньому та публіцистичному стилях для створення словесно-художніх образів.

Білінгв — людина, яка володіє як мінімум двома мовами.

Білінгвізм (двомовність) — специфічний стан суспільного життя, при якому спостерігається і є визнаним факт функціонування й співіснування двох мов у межах однієї держави; подвійна мова.

Вербалізація – вид конверсії, який полягає в переході інших частин мови до розряду дієслів; такі слова починають виконувати роль дієслівного присудка.

Демінутиви – слова, що виражають значення зменшення та переважно мають відтінки позитивної оцінки, пестливості.

Ділінгвізм – володіння літературною мовою та однією з діалектних форм спілкування.

Евфемізми – слова і вирази, що вживаються для уникнення слів із грубим, непристойним змістом чи забарвленням.

Екзотизми – слова, які позначають реалії, притаманні лише певній національній лінгвокультурній спільноті й відсутні в інших мовах і культурах.

Епіграф – компонент тексту, розміщений перед текстом або його частиною; переважно є цитатою з відомого тексту, афоризмом, приказкою тощо.

Етнолінгвістика – галузь мовознавства, яка вивчає зв'язки між мовою та різними сторонами матеріальної і духовної культури етносу – міфологією, релігією, звичаями, мистецтвом, етнопсихологією та ін.

Етнонім – назва народу, племені, етнографічної групи, народності, нації.

Етнотекст – текст, мовний код якого є рідним для автора – носія конкретних етнокультурних рис.

Жаргон – один із різновидів соціальних діалектів, що відрізняється від загальноживаної мови використанням специфічної експресивно забарвленої лексики, синонімічної до слів загального вжитку, фразеології, іноді й особливостями вимови.

Інтер'ективізація – вид конверсії, що полягає в переході у вигуків слів із різних частин мови.

Калька – слово або вираз, створені питомими мовними засобами за зразком слів і виразів іншої мови; буквальный переклад з іншої мови.

Композиція (основоскладання) – утворення складних слів поєднанням кількох основ, основи та цілого слова.

Конверсія (морфолого-синтаксичний спосіб творення) – морфолого-синтаксичний спосіб словотворення, перехід слова з однієї частини мови до іншої.

Концепт – змістовна одиниця ментальної системи, відображена в людській психіці й позначена словесно.

Кон'юнкціоналізація – перехід частин мови в сполучники.

Лексема – слово як сукупність усіх його форм і значень, як структурний елемент мови – вияв слова в його конкретних реалізаціях.

Лексика – сукупність слів, словниковий склад мови загалом або її діалекту, а також певної сфери спілкування, стилю мови, творів письменника або певного твору.

Лексика побутова – лексика, до складу якої входять слова, що називають предмети та явища, поширені в побуті всіх груп населення.

Лексика просторічна – слова, які вживають переважно в розмовно-побутовій мові, а також у художніх творах як стилістичний засіб (надає грубуватої, зневажливої характеристики зображуваному).

Лексика розмовна – слова розмовної мови, що протиставляються стилістично нейтральній та книжній лексиці літературної мови своїм емоційно-експресивним забарвленням і функціонально-стильовим навантаженням.

Лексика фамільярна – лексика, властива побутовому мовленню або просторіччю, яка має невимушений чи безцеремонний характер.

Лінгвоцид (мововбивство) – свідоме, цілеспрямоване нищення певної мови як основної ознаки етносу; спрямований насамперед проти писемної форми мовлення; кінцева мета лінгвоциду – не геноцид, тобто фізичне винищення певного народу, а етноцид – ліквідація цього народу як окремої культурно-історичної спільноти, винародовлення етносу.

Метатеза – заміна в слові менш зручних для вимови поєднань звуків зручнішими; перестановка звуків.

Мова – природна система комунікативних знаків і правил їх функціонування.

Мова-еталон – ідеальна мовна система, спеціально сконструйована лінгвістом, у якій представлені універсальні властивості всіх мов, як основа (тло) для зіставних досліджень мов.

Мовлення – процес говоріння, що передбачає мовця-адресанта, слухача-адресата й певну сукупність інформації, заради якої здійснюється спілкування; конкретно застосована мова; засоби спілкування в їх реалізації.

Мовна асиміляція – процес утрати етносом рідної мови й перехід на мову іншого (панівного) етносу.

Мовна картина світу – спосіб відображення реальності у свідомості людини, що полягає у сприйнятті цієї реальності крізь призму мовних та культурно-національних особливостей, притаманних певному мовному колективу, інтерпретація навколишнього світу за національними концептуально-структурними канонами.

Мовна компетенція – рівень знання своєї мови певним індивідом.

Мовна норма – сукупність мовних засобів, що відповідають системі мови й сприймаються її носіями як зразок суспільного спілкування.

Мовна політика — сукупність ідеологічних принципів і практичних дій, спрямованих на регулювання мовних відносин у країні або на розвиток мовної системи в певному напрямі.

Мовна ситуація — сукупність форм існування однієї мови або сукупність мов у їх територіально-соціальному взаємовідношенні в межах певних адміністративно-політичних утворень.

Мовний етикет — усталені мовні звороти, типові формули, які використовуються в конкретних ситуаціях спілкування й відповідають національно-культурним традиціям певного соціуму.

Мовні контакти — взаємодія двох чи більше мов, яка впливає на структуру та словниковий склад однієї чи багатьох із них.

Модальність — суб'єктивно-оцінне ставлення мовця до змісту висловлюваного в плані реальності чи ірреальності.

Морфема — мінімальна значуща частина слова, що має властивість відтворюватися й повторюватися.

Народна етимологія — помилкове переосмислення запозичення шляхом установаження зв'язків із відомим словом рідної мови на підставі деяких загальних ознак, надзвичайно поширене в діалектному мовленні.

Нумералізація — вид конверсії, що полягає в переході іменників у неозначено-кількісні числівники.

Оказіоналізм — незвичне, здебільшого експресивно забарвлене слово, утворене на основі наявного в мові слова або словосполучення, іноді з порушенням законів словотворення.

Ономастика — розділ мовознавства, що вивчає історію виникнення, розвитку власних імен у літературній мові та діалектах.

Препозиціоналізація — вид конверсії, що полягає в переході частин мови в прийменники.

Прономіналізація — вид конверсії, спосіб словотворення, який полягає в переході слів з інших частин мови в займенник унаслідок утрати чи послаблення їхнього лексичного значення й набуття узагальнено-вказівного значення.

Просторіччя — один зі структурно-функціональних різновидів загальнонародної мови, який, не маючи територіальних або вузькосоціальних обмежень, разом із діалектами та жаргонами протистоїть літературній мові, її розмовному стилю.

Професіоналізми — слова або вислови, властиві мові людей певної професії, ремесла, фаху.

Сленг — особливості мовлення чималих верств носіїв мови, пов'язаних не лише груповою, корпоративною спільністю, а й просторовою, використовується для посилення експресивності висловлювання.

Субстантивация — різновид морфолого-синтаксичного способу словотворення, вид конверсії, що полягає в переході слів (словоформ) з інших частин мови до класу іменників.

Суржик – поширена в Україні розмовна назва ненормативного індивідуального мовлення певної особи та соціолекту певної групи, що будуються на основі змішування, інтерференції елементів двох і більше мов.

Термін – слово або словосполучення, що слугує найменуванням спеціальних понять певної галузі знання – науки, техніки, мистецтва, суспільного життя тощо.

Топонім – географічна назва.

Топоніміка – розділ мовознавства, що вивчає географічні назви (топоніми), їхнє функціонування, походження, значення, структуру, ареал розповсюдження, розвиток і зміни в часі.

Частини мови – це лексико-граматичні розряди слів, які характеризуються спільними лексичними ознаками, властивими їм граматичними категоріями, основними синтаксичними функціями й засобами словотворення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. – К. : Довіра, 2007. – 205 с. – (Словники України).
2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. — К. : Вища школа, 1985. – 360 с.
3. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
1. Мала філологічна енциклопедія / Уклали: О.І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 478 с.
2. Панько Т.І. Українське термінознавство: Підручник / Т.І. Панько, І.М. Кочан, Г.П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
3. Полюга Л.М. Словник українських морфем : понад 45 000. – Вид. 3-є, допов. і випр. – К. : Довіра, 2009. – 554 с.
4. Селіванова О.О. Лінгвістична енциклопедія / Олена Селіванова. – Полтава: Довкілля – К., 2010. – 844 с.
5. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. – 3-тє вид., випр. – К. : Знання, 2006. – 367 с.
6. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / [Голянич М.І., Стефурак Р.І., Бабій І.О.] ; за редакцією М.І. Голянич. – Івано-Франківськ : видавець Голіней О.М., 2011. – 268 с.
7. Струганець Л.В. Культура мови. Словник термінів. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2000. – 88 с.

8. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П. Зяблюк та ін. — К. : «Укр. енцикл.», 2007. — 752 с.

9. Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики: Енциклопедичний словник для фахівців з теоретичних гуманітарних дисциплін та гуманітарної інформатики / Міжнародний фонд «Відродження» — К. : АртЕк, 1998. — 335 с.

ЗМІСТ

ПОРАДИ ЩОДО НАПИСАННЯ ТВОРУ.....	2
ЗРАЗКИ УЧНІВСЬКИХ ТВОРІВ	6
ПОРАДИ ДО НАПИСАННЯ ЕСЕ	11
АНАЛІЗ РЕЧЕННЯ ЯК РІЗНОВИД ОЛІМПІАДНОГО ЗАВДАННЯ. ПРАКТИЧНІ ПОРАДИ ФАХІВЦЯ.....	13
ЗРАЗКИ РОЗБОРУ ПРОСТИХ І СКЛАДНИХ РЕЧЕНЬ	21
ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЗАВДАННЯ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ	33
АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ: ПРАКТИКУМ.....	45
МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	54
АЛГОРИТМ ПІДГОТОВКИ ДО ВИКОНАННЯ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ...	54
РІЗНОВИДИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ.....	54
ЗАВДАННЯ НА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ	56
ПЕРЕВІР СЕБЕ(ТЕСТОВИЙ ПРАКТИКУМ ОЛІМПІАДНОГО РІВНЯ) ...	57
МІНІ-СЛОВНИК «ФІЛОЛОГІЧНООЛІМПІАДНИХ» ТЕРМІНІВ	63
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	67